COMMENTATIO MEDICO-OBSTETRICIA

DE

VTERO RETROVERSO

SCRIPSIT

FRIDERICVS JAHN

MEDICINAE DOCTOR

IENAE

IN BIBLIOPOLIO ACADEMICO

1787.

R40432

VIRIS

ILLVSTRIBVS EXCELLENTISSIMIS

EXPERIENTISSIMIS

NICOLAI

GRVNER

STARKE

PROFESSORIBVS MEDICINAE

LONGE

CLARISSIMIS

VIRIS

ERVDITIONIS LAVDE

MERITORVM IN REM MEDICAM MVLTITVDINE

VITAE INTEGRITATE

FAVORE ERGA SE SINGVLARI

CONSPICVIS

PRAECEPTORIBVS

OMNI

QVAM PROMERENTVR

ANIMI GRATI PIETATE

COLENDIS

D. D. D.

FRIDERICVS IAHN.

VIRI
ILLVSTRES ATQVE EXPERIENTISSIMI

Non dubito, fore multos, qui proxime ab audacia abesse me iudicent, quum VESTRA nomina huic qualicumque opellae praefixa videant. Sed hi fere erunt, qui, expertes probatae cognitionis et fidei, expertes humanitatis VESTRAE, VESTRVM erga me fauorem vel nesciant, vel nescire se simulent. Ego vero, cuinam plus VOBIS debeo? — Taceam in praesenti de VESTRIS in me collatis beneficiis, quae etiamsi publice hic profitear, nec satis et digne scio; nec, si sciam, apte ac breuiter describere audeo. Id vnum sciat volo optimus quisque, VOS mihi fuisse duces et magistros in medicina fidos, patronos in re incerta certos; VOS me contra inimicorum insidias et tela, quae ipse solus nec sustinere, nec superare poteram, strenue fouisse et sustentasse. Quidni ego tales viros honoris memoriaeque causa semper adpellem? Quidni, dum viuam, pie ac reuerenter colam atque suspiciam? —

Haec quidem meditatus nihil habui, quo gratum erga VOS animum declararem, praeter hanc scriptiunculam, quam aeque, ac auctorem, serena fronte accipiatis, hoc est, quod perhumaniter oro rogoque. Etenim

Principibus placuisse viris non vltima laus est.

Valete ergo, VIRI ILLVSTRES, et absenti mihi fauere pergite. Scripsi Ienae a. d. XIII. Martii CIↃ IↃ CC LXXX VII.

Τοῖδε χωρίον ἐν ᾧ ἡ συλλήψις ἐσιν, ὑγιες τε χρὴ εἶναι, καὶ ξηρὸν, καὶ μαλθακὸν, καὶ μητ' ἀνεσπασμένον ἔσω, μητε προπετες, μητε το σομα αὐτου ἀπεσραφθω, μητε ξυμμεμυκετω, μητ' ἐκπεπληχθο.

Locus, in quo conceptio fit, ſanus eſſe debet, ſiccus, mollis, nec contractus, nec procliuis, nec os eius diſtortum, nec compreſſum, nec diductum.

HIPPOCR. Praedictor. L. II. pag. 87. ed. Foeſ.

PROOEMIVM.

Miſera profecto eſt hominis ſors atque conditio, quem per totam vitam circumſilit, agmine facto, morborum omne genus, pro ſexu vario varia ſub forma vrgens. Vterque enim habet communes quosdam morbos, habet vero et proprios. Quorum poſteriorum plures ex vtero, quaſi ex PANDORAE pyxide, ortum ſuum trahere videntur. Quamquam enim in infantibus et puellis decimum annum nondum egreſſis vel prorſus nulli, vel pauciſſimi ſint morbi vteri: tamen ab illo iamiam tempore perſonam ſuſtinere ac partes agere incipit. Legere fabulas mileſias, cogitare de ſe ipſa puella, cogitare de pueris, ludere cum iis, baſia miſcere poteſt; quidni et cetera ambire deſideret? —

Quibus factis, quot miſeriae miſeris puellis ante ſunt ſubeundae, quam fluxus menſtruus, vel omnis, vel ex parte ab vtero, inſtar fontis, dimanans, ſedem *a)* ſuam figat ac ferre conſueſcat!

a) CELS. *De medicina* L. II. c. 7. pag. 59. ed. Krauſ.

Quot cruciatus ſuſtinendi, fluente *b*) illo! Quot dolores, immo perpetua mortis pericula metuenda a prima *c*) inde grauiditate ad tempus vsque, quo fetum enititur! Quot calamitates imminent bonis vetulis cum hyſteria *d*) nobili ſcilicet! — Quibus quidem omnibus et ſingulis canendum eſt cum comico: *Hinc illae lacrimae!* Etenim omnis malorum cohors, vt ceteras calamitates tacitus praetermittam, domicilium ſuum et ſolium quaſi in vtero exſtructum habere videtur. Quae quum ita ſint, alii illorum morborum ſunt paullo leuiores, alii longe grauiores, alii inſanabiles. Nec mirum. Vt enim quisque optime nouit morbi cauſſam, ſedem, ſymptomata; ita quoque facile inueniet optimum remedium. Sed haec quidem hoc in caſu non ſemper licet rite perſpicere.

Nonne multa adhuc ſunt dubia, manca, ignota, circa vteri ſtructuram, phyſiologiam, ſympathiam, *e*) quae illum intercedit cum aliis corporis humani partibus? —

Ideo-

b) HIPPOCR. L. I. *de morb. mul.*

c) ID. *De loc. in hom.* pag. 94. ed. Foeſ.

d) CELS. L. IV. c. 20 et Ill. GRVNER in *Diſſ.* ſiſt. *Examen ſemin. muliebr.* Ien. 1785 pag. 24. VAN KESSEL Diſſ. *De paſſione hyſterica.* L. B. 1785. §. 2.

e) De hac quidem non pigebit euoluere cl. SCHLEGEL *Sylloge opuſc. de mirabili ſympathia* Lipſ. 1787.

Ideoque non, vt equidem opinor, quaerendum amplius eſt

Cur moriatur homo, cui ſaluia creſcit in horto?

Etiamſi enim illa cuncta, quoad maximam partem cognita et perſpecta habes; tamen non ſemper ſupererit, quonam potiſſimum remedio vim morbi ac mortis frangere poſſis.

Sed haec quidem hactenus, vt redeamus ad metam propiusque accedamus ad rem.

In malorum, quae ex hac corporis parte oriuntur, numero ponendus quoque eſt *vterus retrouerſus*, nouus, ſi dis placet, morbus, noue certe a quibusdam medicis deſcriptus, valde profecto ignotus, difficilis omnino ad ſanandum. Plures ignorare videntur, dari retroflexionem vteri; Multi, quid ſit reflexio iſta; Pauci ſunt, qui ei mederi velint et queant. Quam ob cauſſam, quum mihi ſummos in medicina honore ambienti imponat mos maiorum diram legem, aliquid ſcribere, id mihi elegi argumentum, ne cramben centies coctam denuo VOBIS, LECTORES, tamquam gratum prandium adponam.

Ego vero, quam ſint exiguae tenuesque ingenii vires, ſatis noui: verum

Vt deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas:
Vos modo propoſito dulces faueatis amicis!

SECTIO PRIOR.

§. 1.

Differenti mihi de quodam vteri morbo praemittenda quaedam videntur de eius fabrica et ſtructura.

Magnum hic inter anatomicos certamen atque adhuc ſub iudice lis eſt. Ego vero tiro medicus is non ſum, qui tantas componere lites animorumque compeſcere fluctus queam. Sufficiat igitur in praeſenti, ſententias virorum diſceptantium enumeraſſe.

Defendunt alii fibras vteri muſculares; negant alii: vtrique plus minus acriter. Alter ſe vidiſſe illas adfirmat et figuris deſcribi curat; alter ſe inuenire tales potuiſſe negat. Quid igitur? — Eligas, quod gulae tuae placet et quid lubitum eſt credere, credas: nobis adduxiſſe ſatis eſt.

§. 2.

Quidam viri clariſſimi, quos honoris cauſſa nomino, ſibi vix ac ne vix quidem perſuadere poſſunt, eſſe fibras in vtero muſculares. Quorum in numero ponendus primo loco eſt, quaſi dux et coryphaeus, Ill. WALTER *f*), inciſor ſummus, quem

f) *Betrachtungen über die Geburtstheile des weibl. Geſchlechts.* Berl. 1776 et pluribus in L. *De morbis peritonaei et apopl.* §. 39. p. 24 ſq.

quem ſtatim ſequitur exc. MECKEL *g*), Profeſſor apud Halenſes longe celeberrimus, cl. WEISSE *h*), et ſi qui alii ſuperſunt. Hi certe primipili et inſtar omnium ſunto.

Alii vero, iique non minori eruditionis laude et auctoritate conſpicui, aliam ſententiam amplecti ac tueri ſtudent. In his prae primis eminent Ill. HVNTER *i*) MECKEL profeſſor quondam Berolinenſis, HALLER *k*), RÖDERER *l*), WRISBERG et Ill. LODER *m*), quibus et ipſe, vt vmbra corpori, accedo.

Quam-

g) STOY Diſſ. *de nexu inter matrem et fetum.* Hal. 1786 §. 45 not.

h) Diſſ. *de ſtructura vt. non muſcul. ſed celluloſo vaſculoſ.* Viteb. 1784.

i) *Anatomia vt. grauidi.* Tab. 14. 15.

k) *Element. phyſiol.* Tom. VII, L. 28.

l) *Element. art. obſtetr.*

m) LODER r. HAVENSCHILD Diſſ. *de muſculoſa vt. ſtructura.* Ien. 1782 et MÜLLER Diſſ. ſiſt. *Genitalium ſexus ſequ. — hiſt.* Ien. 1780.

In hac igitur animorum contentione plures paſſim reſtant, qui vel adfirmant, vel negant fibras muſculares. Ad priores referri adhuc poſſunt MORGAGNI et HEISTER plurimique artis obſtetriciae magiſtri; ad poſteriores vero WINSLOW, BOERHAAVE, IOHNSON (qui tamen potius glanduloſam adſumit ſubſtantiam, cum fibr. ligamentoſ. neruisque et vaſis ſanguiferis intertextam) cet. Terginerſari adhuc videtur Ill. METZGER.

Quamquam enim in aliis artibus ac ſcientiis admodum parui aeſtumari ſolet ſummorum virorum auctoritas, paruique magiſtri verbum: anatomes tamen ea eſt ratio et conditio, vt iure meritoque magni, non dicam maximi momenti haec auctoritas eſſe videtur. Hinc quoque verſatiſſimi his rebus WALTERI experimenta, manu dexterrima inſtitutà, multum obſtare adfirmantibns, facile largior. Non cuiuis fortuna dedit, vt, cadaverum multitudine vſus, ipſe inquirere poſſit, quid verum falſumue hac in re ſit.

§. 3.

Ratio vero ipſo ſententiam noſtram ſequi iubet, quoniam ea, quae vtero grauido accidunt, phaenomena longe facilius ſic explicari poſſunt. Id quod multo aliter fit, ſi contrariam amplectaris ſententiam.

Quo, ambo, modo ſola tela celluloſa, vaſis ſanguiferis inſtructa, tantam vim adhibere poteſt, quanta opus eſt ad expellendum fetum, matre iam mortua? Aut qui fieri poteſt, vt tenuis haec et mollis vteri textura obſtetricis manum ad paralyſin vsque comprimat? Nonne denique multo frequentius, ac nunc, acciderent haemorrhagiae, ruptiones et id genus alia incommoda? —

At vero pax mecum, armigeri! Caduceum vobis offero. Huius enim loci non eſt, plura proponere

ponere et vlterius progredi, quia haec materia ad me non pertinet. Ideo ad libros eorum, qui a noſtris ſtant partibus, vos ablegatos cupio.

§. 4.

Praemiſſis his de vteri fabrica fragmentis, transgrediendum nunc videtur ad vſum eius, qui continetur conceptu, generatione, partu; Id quidem *mm*) omnis phyſiologorum caterua vno ore adfirmat.

§. 5.

Propius ad rem noſtram pertinet ſitus vteri, quem ſi deſcribendum omiſiſſem, manca et dubia eſſet morbi noſtri deſcriptio et cognitio. Lagenam vero refert complanatam, quam figura ad ductum naturae ei RÖDERER tribuit, quae media in pelui haeret inter veſicam vrinae et inteſtinum vltimum, quibuscum iuncta eſt duplicati ope peritonaei. Infimae eius parti, modo ceruix, modo ſegmentum vteri inferius, modo os tincae (quae tamen omnia reapſe inter ſe differunt) adpellitatae adnexa eſt vagina, ad exteriora protenſa, quae vna cum reliquis partibus vterum firmare ac ſtabilire videtur.

Ad

mm) Annon vero et aliam in corporis oeconomia habet vtilitatem, quam per ſeculi inſcitiam nondum perſpicere licuit? Ita videtur.

Ad reliqua *n*) haec munimenta pertinent praeprimis ligamenta lata, quae ſub ſe comprehendunt alas veſpertilionis et quae peluis oſſeae partibus a latere adglutinata ſunt. Minus curate ad ligamenta nonnulli referunt plexum vaſorum ſanguiferorum, quem vocant ligamentum rotundum ſ. teres. Praeter haec quoque memorantur a quibusdam *o*) ligamenta anteriora et poſteriora; ſed nullo prorſus iure, modo velis rem curatius anquirere.

Atque ſic quidem quoquouerſum inclinare negatum eſt vtero? Sic videtur. Nonne vero in contrariam partem abire ſuadent procidentia et obliquitas vteri?

Igitur age, hic Rhodus, hic nobis ſaltandum! Tacitus nunc praetermittam omnes alias calamitates, expoſiturus in hoc qualicumque libello ſolam *vteri retrouerſionem*, qua in tractanda, vt LECTORVM exſpectationi, quae profecto exigua eſſe debet, ſatisfaciam, pro viribus experiri tentabo.

SECTIO

n) LIND, ciuis meus amiciſſimus, in Diſſ. *de ruptura vteri eiusque ſequel. et meth. med.* §. 6. hue quoque refert placentam.

o) MÜLLER l. c. §. 2. Vt omnia ligamenta adducamus, reſtat lig. vtrumque ouarii, verum ligamentum; non, vt quidam ſomniarunt hypotheſeos ergo, canalis eſt, ex ouario ad vterum ferens.

SECTIO POSTERIOR.

§. 6

Retrouerſio vteri, reuerſio, reflexio, hernia *p*), (*Zurückbeugung*, *Umſtilpung q*) *der Gebärmutter*) aut ſi quis alius alio nomine nominare libeat, nobis eſt illud vteri vitium, quo eius pars ſumma (anatomicis fundus) verſus os ſacrum et veluti deorſum detrahitur et inter vaginae faciem poſteriorem et anteriorem inteſtini recti reclinatur, ita vt orificium vteri (quod in ſtatu ſano verſus inferiora et exteriora proſpicit,) magis ad ſuperiora et abdominis contenta vltra oſſis pubis et peluis margines adſcendere coactum ſit, aut hisce adprimatur firmiſſime. Hinc quoque axin peluis penitus excedit vterus ſitusque longitudinalis intra ſeſe conuolutus quaſi et breuior eſt, quam transuerſarius.

§. 7.

Bene itaque diſtinguendus eſt vterus retroverſus ab inuerſo, prolapſo ceterisque vteri obliquitatibus. Quae quidem, quo melius inde eluceat vteri reflexio, eo curatius nunc pertractanda eſſe cenſeo.

§. 8.

p) V. WALL Diſſ. infra prolixius adleg. §. 5. Pag. 8. et LYNE Medical Obſerv. and Inquiries cet. Vol. IV.

q) Sic Ill. GRVNER in *Almanach für Aerzte* aufs Jahr 1787.

§. 8.

Inuerſio igitur vteri (*Umkehrung, Umbeugung der Gebärmutter*) oritur, ſi interior fundi vterini pars, prolapſa per ipſum os iuſto magis apertum, vel intra vaginam adhucdum iacet, vel extra pudenda *r*) protracta in conſpectum venit *s*). Id quod tantum non ſemper ſequitur *ss*) improuidam et nimis citam poſt partum placentae ſolutionem.

Immiſſo vero ad inquirendum digito, hocce in caſu obuiam venit vteri ſubſtantia ſpongioſa, aſpera, fruſtulis membranae deciduae reflexae paſſim induta, ſanguinea et cruenta. In ambitu huius corporis ſulcus inter id et os vteri ad partem immobilem ducit et quae ſint reliqua.

Hunc ergo verſuram rariſſime, ſi vmquam, cum reclinatione noſtra commutabit quisquam artis peritus.

§. 9.

r) Ap. CELS. L. I. Pr. pag. 13 dic. *Caro ex naturalibus partibus prolapſa et arens.*

s) RVYSCH *Obſerv.* Cent. obſ. X pag. 17 Obſ. XXV pag. 32.

ss) Vid. Ill. STARKE, hoſpitis ac praeceptoris omni pietate venerandi, *Hebammenunterricht, in Geſprächen.* Iena 1782. pag. 32. Huc ne pertinet *inuerſio vaginae* LEVRETI? — cf. LEVRETS *Verſuch üb. d. Miſsbr. d. allg. Grundſ.* überſ. d. BVRDACH. Leipz. 1776. p. 141. ſqq.

§. 9.

De *Prolapſu* (*Vorfall der Gebärmutter*) vero paucis videamus, num eadem valeat ratio. Vterum prolapſum eſſe dicimus, vbi totum hoc viſcus, relaxatis quam maxime, quae illud tenent, ligamentis, iuſto profundius in vaginam deſcendit, quin immo extra *t*) genitalia detruditur. Tam alte vero vterus haerere ſolet, vt, diductis labiis externis, tres fere phalanges digitorum immittantur neceſſe ſit prius, quam orificium vteri attrectes. Prae primis haec procidentia euenit, ſi vel caput oblique ſitum eſt, vel ſub auctore Ill. STARKE clunibus ad os vteri conuerſis partus peragitur.

Rectus et debitus vteri ſtatus tunc obſeruatur, ſi ab hoc diſceſſeris, quod omnis vterus magis in profundum cecidit. Etenim os vteri imo, fundus ſummo loco eſt; hoc vero aliter ſit in noſtro morbo.

Faci-

t) Nonnumquam etiam vterum prolapſum extra pudenda quidam viderunt, feta intus concluſo v. c. RVYSCH Obſ. IX. pag. 16 et MÜLLER *ſeltene Wahrnehmung von einer ſamt dem Kinde ausgefallenen Gebärmutter*. Nürnb. 1771. *Ephem. N. C.* Dec. II. a. III. p. 375. Rariſſimam RVYSCHIVS obſeruauit procidentiam, puta, portionem tantum vteri prolapſam. l. c. obſ. XXIV p. 31. Cf. etiam, ſi placet, LE BLANC'S *Chirurg. Operationen* überſ. d. LVDWIG. Leipz. 1783. 1 Th. p. 277 ſq.

Facile hinc eſt intellectu, hanc vteri procidentiam diuerſiſſimam eſſe ab retrouerſione.

§. 10.

Curatiore adhuc disquiſitione digna eſſe videntur ſigna, quibus vteri reclinatio ab *hernia vteri* (*Gebärmutterbruch*) dignoſci poteſt, propterea, quod nonnulli haud dubitarunt, vtrique morbo, toto caelo inter ſe diuerſo, vnam eamdemque denominationem impertire. Hi vero male conſuluerunt famae ſuae atque neſcire videntur, quid diſtent aera lupinis.

Vbique locorum corporis oriri poſſunt herniae. Quodcumque enim viſcus ex ſitu et cauitate, quam natura ei attribuit, cedere forasque prorumpere poteſt. Quod ſi fit, in ſacco quodam proprio, oriundo ex parte peritonaei ambeuntis, tuto et incolume ab omni vi iacere videtur. Quidni, quod omnibus competit, id quoque de vtero valeat? Quidni in eo etiam accidant herniae? Reapſe vero animaduerterunt tales SENNERTVS *u*) et RVYSCH *v*). Verum enim vero multum abhorret hernia, quam deſcribunt, a retrouerſione noſtra. Quodſi enim ante, quam ex fecundo amplexu recedit mulier, vel ſtatim poſt con-

u) *Inſtitut. med.* L. V. ed. III. pag. 176.

v) *Aduerſar. anat.* Dec. II. pag. 22. cf. etiam FABRIC. Hildan. *Obſerv.* Cent. III. pag. 455.

conceptionem, ex qua demum cumque cauſſa, vterus protruditur per *w*) annulum abdominis ita, vt in regione inguinis efformet et repraeſentet *x*) tumorem: tunc vere adeſt vteri hernia.

Naturam fere prodit ille ad inguen tumor, ortus poſt vim quamdam, cuius magnitudo in dies augeſcit volumine, adeo, vt repoſitione irrita femina vterum ſuſpenſorii *y*) miniſterio ferre coacta ſit. Ad hoc fetus motio diſtincte percipitur.

Ex his igitur quam breuiſſime adductis ſignis facile adparet, tam longe a ſe diſcrepare herniam ab inclinatione vteri, quae retrorſum fit, nihil vt ſupra. Id vnum addere liceat, quod in hoc vitio vterus adhuc reſtat in pelui, foras egreditur in hernia. *z*)

w) PLENC'S *Anfangsgründe der Geburtshülfe.* Wien 1774 pag. 182 ſq.

x) KATZENBERGER'S *katechetiſcher Unterricht bey ſchweren Geburten.* Frft. u. Leipz. 1779.

y) SENNERT l. c. b.

z) In *polypis vteri* adeſt quidem haud raro et alui et urinae ſuppreſſio, certe irritamentum vtrumque deponere. Partim vero per haemorrhagiam tantum non ſemper polypos comitantem, partim per ipſos digitos immiſſos diſtinguuntur hi a retroverſione V. RICHTERS *Wundarzneykunſt.* I. p. 400 ſqq. et WALTERI fil. *Annotation. acad.* p. 2 ſq.

§. 11.

Quod reliquum eſt, non ſpero, fore, vt *ſitus vteri obliquus* (*ſchiefe Lage der Gebärmutter*) inducat quemque, hunc vt pro inclinatione *a*) retrorſa habeat. Ideoque operam plane ſuperuacuam me locaturum puto, ſi ſigna adducere velim, quibus cauetur, ne qua vitiorum commutatio et confuſio fiat. Neque tamen equidem quemquam impedio, quo minus euoluat RÖDERERUM *b*) hac de re ſat prolixe atque diſerte agentem.

Id tamen memoraſſe iuuat, quod perfacile poteſt transire vterus obliquus in retroflexum, aut adhunc disponere, vel aptum reddere. Loquimur vero de obliquitate verſus poſteriora, primis *c*) a conceptione menſibus.

§. 12.

Atque illa inclinatio vteri duplex fortaſſe eſſe ſolet, quoniam aut grauida, aut integra adhuc eſſe poteſt femina. Quam qui amplectuntur diuiſionem, etſi

a) De vtero *intorto* LEVRETI vid. WALL Diſſ. De vtero *antrorſum flexo* et in transuerſum iacente (renverſement transversal) LE BLANC'S *Operationen.* pag. 309. ſeqq. Caue tamen ſumas hunc pro retrouerſo.

b) *Element. art. obſt.* Cap. XVII. pag. 199—220.

c) Cf. BAVDELOCQVE *Anleitung zur Geburtshülfe* d. MECKEL. Leipz. T. I. pag. 107 et KÜHN in HUNTERS *medic. chir. Beob.* pag. 220 ſq.

etsi auctoritatem cl. SAXTORPH *d*) et LEVRETI prae se ferunt, quorum alter vterum virgineum obliquum, alter retrouersum se vidisse ait: tamen vteri virginei seu nongrauidati retroversio, quantum ego quidem intelligo partim paullo obscurior, partim minor est, quam vt morbi nomen mereatur.

§. 13.

Clarior maiorique attentione dignior est vterus retrouersus sub ipsa grauiditate.

Medico autem, siue medeatur medicamentis, siue manu, nihil profecto antiquius esse debet, nihil prius atque grauius, quam adcurata morbi, quem adgressurus est, cognitio, descriptio, disquisitio i. e. morbi historia.

Hinc factum esse puto, quod morbus noster *f*) in puteo quasi DEMOCRITI absconditus diu delituerit. In morborum systemate non inuenerunt medici, quid mirum, quod non curandum *g*)

 susci-

d) *Collectan. Hauniens.* Vol. II. Obs. 15 p. 128 seq.

e) Ap. cel. PLENK l. c. pag. 181.

f) cl. SCHAEFFER in Ill. BALDINGERI *Neuem Magaz. für Aerzte.* St. 7. pag. 338.

g) HUNTER in *medical Observ.* Vol. IV obs. 37. ad finem, cf. et KÜHN l. cit. pag. 113.

ſuſciperent? Quotus enim quisque medicorum periculum faciet *h*) in morbo ignoto? Maluerunt ergo cum ſyſtemate errare, quam forte, vt CELSUS noſter *i*) ait, *in ſplendida perſona periclitari coniectura ſua, ne occidiſſe, niſi ſeruaſſent, viderentur.*

En igitur imaginem morbi, quam fieri potuit, fidiſſimam, qua in elaboranda viri ſummi ſuum quilibet attulerunt!

§. 14.

Ex improuiſo tantum non ſemper inuadit morbus fereque *l*) III. IV. vel V. grauiditatis menſe: ſaepius macilentas, quam obeſas, vt HUNTERO *m*) videtur. Malum fere incidit cum lotii mittendi difficultate doloreque circa pubem. Initio quidem non adeo *n*) male vrget, in dies vero

h) Tollendus igitur eſt IOHNSON, qui, quum ei occurrebat vterus retrouerſus, et neſciret, quid factu opus ſit, tentando reſtituit rem.

i) In praefat. libr. I. pag. 14.

k) Cf. medical Obſerv. ed. theotiſc. pag. 317. Vol. V et *Medical Commentaries.* Vvl. VI.

l) Apud LYNE in 14—15 a conceptione hebdomate, ap. HUNTERUM et HOOPER. quarto menſe, ap. WLICZEK medio paene tertio menſe, ap. EVANS tertio menſe, rel.

m) Medic. obſerv. Vol. V. et ap. KÜHN l. c. pag. 114.

n) COCKELL Eſſay on the retroverſion cet.

vero augeſcit atque miſere excruciat. Senſim pedetentimque amittunt mulierculae veſicae et alui reddendae facultatem; vrina vero ipſa craſſa ac turbulenta ſeu vere iumentaria, foetida *o*) et acris, rubida vel fuſca eſt, et quod ſubſidit, ſanguinolentum *p*) et flocculentum eſt, ad inſtar puris ſeu eius humoris, qui tumoribus *q*) cyſticis (reſembling the contents of a tumour encyſted) continetur. Aluus praeterea dura, fruſtulenta et ſtercori canum ſimilis eſt. Dolor tantum abeſt, vt imminuatur, vt potius mentiatur *r*) ad vngem partus dolorem et inſtantis abortus periculum, quippe qui omnem nunc occupat peluis *s*) oſſisque ſacri *t*) regionem. Rarius enim figit locum ſuum in abdomine et circa vmbili-

o) SCHAEFFER l. c. 339.

p) HUNTER l. c. vol. IV. pag. 328.

q) Sic GARTSHORE in medical Comment. Vol. V. pag. 318. ſq. Cuius humoris excrementitii immenſam copiam hic aliique eduxere.

r) SAXTORPH *Acta med. ſoc. medic. Hauniens.* pag. 254 VAN DOEVEREN *Spec. obſ. academ.* pag. 94. WAITZ in cl. RICHTERI *chir. Bibl.* B. 5. pag. 548. Hinc mirum non eſt, quid ſit, quod obſtetrices apud SAXTORPHIUM in ſellam iam conſidendam curarent aegrotam.

s) WLTCZEK l. c. pag. 17. EVANS med. comm.

t) SCHAEFFER l. c. pag. 339.

bilicum *u*). Hoc vero vbi fit, ex ſympathia partium deducere malim.

Tunc ergo ingraueſcere ſymptomata et ſuperuenire perfecta lotii ſuppreſſio *v*) aluique adſtrictio ſic, vt ne gutta quidem vel hilum elici queat.

Atque haec quidem mala ad tantum perniciei faſtigium prouehuntur, vt illam *w*) catheterе, hanc *x*) ſiphone leuare ne liceat. Veſica vrinalis ſupra oſſium pubis ſymphyſin *y*) protruſa, (quam propter magnitudinem fetus caput eſſe putes) non, niſi ſummo cum dolore attingitur. Anus quoque propellitur, coccyx reprimitur. Neque tamen qui fere adeſt pruritus alui *z*) vrinaeque mittendae cupiditas ciere vtramque poteſt.

Quae quum ita ſint, non poſſunt non omnes in conſenſum trahi corporis partes. Abdomen igitur vehementer expanſum, aliquando aut mól-

le-

u) WILMER *Caſes and Remarks in Surgery*, London. 1779. qui ſuum caſum herniae incarceratae ſimillimum fuiſſe dicit.

v) Interdum tamen etiam vrinae nimia profuſio. Cf. GARTHSHORE et SCHAEFFER. l. cit.

w) LYNE l. cit. Pag. 327.

x) BIRD in medic. Obſ. Vol. v. pag. 91.

y) VAN DOEVEREN l. c. pag. 85.

z) COCKELL l. cit.

le *a*) eſt, ita, vt hydropicam *b*) attingere iurares; aut tenſum, elaſticum, *c*) tympanitidem ſimulans, ſeu grauiditatem *d*) ſeptimi menſis. Sive hydropis, ſiue tympanitidis ſpecimen venter exhibeat, immaniter attrectatus dolere fertur. In medio autem abdomine ſolitarius, peculiaris, oualis ſeu pyriformis tumor *e*) deprehenditur.

Aegrae nunc viribus defectae ſunt et langueſcunt, ſpiritus difficulter ducitur, oritur capitis dolor, ſonitus aurium cet. Atque haec morbi per aliquot dies ratio et forma eſt. Corpori ſi admoueris manum, arteriam ſentis duram, citam, plenam, interdum vacuam et, quum ad vltima ventum eſt, intermittentem. Tunc niſi curationem admittit morbus, increſcit febris, quae fere conclamatam aegram indicat. Verendum enim eſt, ne gangraena accedat, praeſertim quando nauſeanti ſuperuenit *f*) ſingultus.

a) WLTCZEK l. cit. pag. 21.

b) Sic illud deſcribit cl. SAXTORPH, in altero, quem nobiscum communicauit, caſu.

c) GARTSHORE l. c. pag. 320 ſeq.

d) WLTCZEK l. c. pag. 19.

e) Veſicam vrinae hunc tumorem eſſe, recte adfirmarunt cl. SCHAEFFER pag. 336, et VAN DOEVEREN pag. 86.

f) LYNE l. c. pag. 329.

Iam vero, sphacelo oborto, sanitatem adpropinquare credit aegra *g*), medicus mortem. Latere anguem sub herba suspicatur; nec fallit eum suspicio. Sentiunt non ita multo post disrumpi aliquid; sperant laetae, fore, vt, cessante illico dolore, abortum faciant; rogant atque obsecrant, ne sit sibi amplius molestus medicus; persuadent sibi, Charybdin proximam se tuto praeternauigaturas esse: at vero incidunt in Scyllam. Moriuntur laetae et boni quidlibet sperantes! —

§. 15.

De vaginae vterique mutationibus haec habeto. In priorem (in quam non nisi cum difficultate quadam penetrare *h*) potes) demissus digitus statim detegit tumorem *i*) quemdam, qui officit, quo minus vlterius progredi *k*) possis. Tensus hic, durus et modo maior, modo minor et finibus circumscriptus *l*) globus fallere facile pot-

g) ID. ibid. qui belle descripsit haec omnia, et VAN DOEVEREN pag. 86. sq.

h) Nonnulli quidem aliter hoc, vel illud inuenerunt; sed haec narrationum differentia oritur ex gradu morbi diuerso.

i) LYNE l. c. pag. 328, qui hunc magnitudine caput infantis minus aequasse testatur.

k) Sic Exc. MECKEL in hist. i. Diss. WALLII adnexa, pag. 36.

l) GARTSHORE l. c. Vol. VI. pag. 320.

poteſt obſtetricem et ipſum medicum, quod credat, ſeſe attingere fetus *m*) caput, ſeu veſicam ex aquarum formatione ortam. Ipſius vaginae paries poſterior arcte depreſſa eſt in plicam aliquam et genitalia externa in vaginam retracta arent, interdum ſanguine *n*) madent. Nec in anum ingredi digito tumor *o*) iſte patitur, etiamſi os coccygis *q*) repreſſum ſit.

Quae quum ita ſint, os vteri vel plane attingi nequit, vel verſus pubem *q*) ſpectat. Quamquam enim nonnulli penetrarunt facili admodum *r*) negotio; in aliis tamen alia profecto fuit ratio. Nam non, niſi ſumma cum difficultate *s*) attigerunt quidam orificium, quod vel ſupra pubem fuit, vel huic adpreſſum, quidam alterum tan-

m) Id quod accidit bonis mulierculis apud SAXTORPHIVM.

n) KÜHN l. c. pag. 225.

o) LYNE l. c. pag. 328.

p) BIRD Med. Obſ. Vol. VI. nr. 11. pag. 91.

q) In media pelui illud inuenit GARTSHORE Vol. VI. pag. 320.

r) ID. in altero caſu.

s) Sic verſatiſſimus hac encheireſi Cl. SAXTORPH et WLTCZEK pag. 58. Aliquando detegi quidem poteſt, at non aliter, quam ſi digiti dorſum verſus ſymphyſin pubis proſpicit, palma vterum ipſum. Apex digiti valde flexi ſummo pubis margine fortiter adprimi debet. Vid. KÜHN l. cit. pag. 226.

tantum oris labium attrectarunt, quibusdam *t*) horum neutrum fortuna dedit. Plures quoque vaginam ad altiora veluti emotam offiumque pubis ſymphyſi *u*) adglutinatam, et arctius ſolito conſtrictam *v*) fuiſſe narrant. Idem valet de inteſtino recto, cuius inter faciem anteriorem et vaginae poſteriorem medius haeret fundus vteri reflexus. Inter vtramque vero durum et expanſum, fornicis inſtar, *w*) verſus exteriora conuexum ſentis perinaeum.

§. 16.

Cultro ſubiicere defunctam, niſi nefas habetur, haec fere in conſpectum veniunt.

Abdomine aut tenſo, aut flaccido et molli ſecundum artem diſciſſo, adparet ſtatim veſica vrinae, inſtar vteri *a*) grauidi, ſuetam voluminis magnitudinem *b*) valde excedens, ſi integra manſit. Si vero dirupta *c*) eſt, lotium foras

t) Omnis in reperiundo orificio labor fruſtra habuit viros cl. WAITZ in RICHTERI Chir. Bibl. B. 5. pag. 548. LYNE, BIRD et VAN DOEVEREN l. c. pag. 96.

u) HOOPER Med. Obſ Vol. VI. pag. 85.

v) WILLICH in RICHTERI Chir. Bibl. B. 5. pag. 133. WLTCZEK l. c. pag. 18. et 22.

w) WLTCZEK pag. 21.

a) VAN DOEVEREN l. c. §. III. Pag. 96.

b) WLTCZEK l. c. pag. 22. ſq.

c) In poſtica parte disruptam vidit SAXTORPH, in fundo LYNE.

ras egreſſum abdominis cauitatem *d*) adimplet, quod loturae carnis ſpeciem refert, caſeoſum *e*) et albidum eſt. Veſica flaccida, gangraenoſa et liquoris vacua reperitur. Tenaculo autem illaeſo, maximum in modum diſtenta, totam fere abdominis cauitatem veſica implet, et a priore parte peritonaeo deſtituta, ope ſubſtantiae celluloſae nudis muſculis abdominis adcreuit. Quam vero continet, vrina eſt fuſca, vel nigricans, quid? quod ſanguinis cruenti magnam copiam continet.

Cuncta abdominis viſcera, a tumente *f*) veſica e ſitu depulſa, plus minus inflammatione, quin immo gangraena corrupta ſunt.

Vterus autem *g*) non venit in conſpectum, niſi remotis inteſtinis, praeſertim tenuibus. Quo facto, fornicis inſtar *h*) hemiſphaerici, vterus adparet. At neque ouaria *i*), neque tubas habere videtur, quae iuxta perinaeum latent, adeo, vt ſummus *k*) fundi locus vix tertiam attingat lumborum vertebram. Corpus vteri valde expan-

d) LYNE (pag. 330) reperit pintas IX — X.
e) WLTCZEK l. c. pag. 22.
f) VAN DOEVEREN §. IV. pag. 98.
g) WLTCZEK l. c. pag. 23.
h) ID. ead. pag. in fine.
i) ID. pag. 24. 25. LYNE pag. 330 ſq.
k) VAN DOEVEREN §. VI. pag. 99.

panſum ad amuſſim *l*) implet peluim, ita, vt ad omnia ſpeciem peluis referat. Ceruix praeterea longior *m*) ſolito eſt, eaque vna cum orificio et omni vagina in altiora abrepta. Sic ipſius vteri dimenſio maxima *n*) eſt inter partem anteriorem et poſteriorem.

Placentam quidam viderunt medio fundo *o*) adnexam, quidam dextrae *p*) fundi parti, quidam partim fundo, partim corpori.

§. 17.

Meum nunc eſſe cenſeo, ad priſcorum hominum monimenta redire et videre, vtrum apud hoſce artis inuentores quid inueniam ad rem noſtram

l) Atque haec quidem incuneatio tanta eſſe poteſt, vt vel in demortuo cadauere repoſitionem tentarent fruſtra plures, v. c. WILMER, SAXTORPH cet. et HUNTER non prius profecit, quam diſſecuit ſymphyſin pubis.

m) Angulum, quem ſic facit ceruix, pluribus deſcribit WLTCZEK pag. 25. cauſſam inde repetens.

n) VAN DOEVEREN pag. 109. §. VIII. vbi illa dimenſio fuit 7″; minor autem (a fundo ad orificium) 6″.

o) WLTCZEK pag. 26.

p) VAN DOEVEREN §. XI. pag. 102.

ſtram pertinens, an minus? Idque eo magis, quo plures hodie

Sunt, quorum ingenia noua tantum cruſtula promant q)

Neque tamen ego *obſcura r)*, *ambigua*, *ſpeciem quodammodo referentia venari*, *amplecti* et plenis buccis proferre cupio. Hoc vnum volo iubeoque, euoluantur ante ipſi libri, quam certi quid decernant. Igitur quum

— — — *Haec mihi cura*

Non mediocris ineſt, fontes vt adire remotos s) audeam; certe poſſibilitatem (ſit venia verbo!) retroverſae inclinationis nouiſſimus hac in re BAUMGARTEN *t)* ſat bene demonſtrauit. Accedamus ergo ante omnia medicinae patrem, HIPPOCRATEM, qui, etiamſi mihi neque deus, neque ſummus et optimus in arte obſtetricia magiſter eſt; in hoc tamen medicinae argumento non plane hoſpes ac peregrinus putandus eſt.

Perluſtranti vero mihi eius monimenta peropportune venit locus, quem curatiore diſquiſitione dignum cenſeo. Sic enim diuus ille *u)*: *Si circumuertitur* (περιστρεφωσι) *vterus, menſtrua non*

q) HORAT. *Satir.* L. II. S. 4.

r) Sic putat ex more quorundam hominum cl. WALL in Diſſ. Prooem. pag. 5.

s) HORAT. *Satir.* L. II. ſ. 5.

t) Diſſ. infra prolixius cit. §. VI. p. 7. S.

u) HIPP. L. *De nat. mulebr.* Sect. V. pag. 142. ed. Foeſ.

non fiunt, neque in illo genitura v): ſed tenet dolor imum ventrem (νεαιραν γαϛερα̃ν), lumbos (ἰξυας) et regionem iliacam (κενεωνας) w). Ac ſi immittitur ad contrectandum digitus, plane non poteſt attingi os vteri, quod valde receſſit.

Sed aliis quoque locis ſimilia narrat magnus ille vir, quem inſalutatum noſtrates hominem trioboli putant altoque ſupercilio *x*) ſpernunt. Sic enim alicubi *a*): *Quibus vterus*, ait, *procidit in iſchia (ἰσχιον) — neceſſe eſt, auerſum ſit os, et ſuperiora petat.* Praeterea quoque *imum ventrem dolor detinet, crura contrahuntur, coxendicum iuncturae ad ſedem dolent, cumque ventris onus deponit, dolores acuti detinent, prae violentia exiguum ſtercus prodit, vrina b) ſtridet* (ſiſtitur,) *et animi abiectio inuadit.*

Atque

v) Sic FOESIVS.

w) FOESIVS hoc vertit *laterum inanitates*, id quod cum noſtro *die Dünnen*, *Weichen*, vnum idemque eſſe puto.

x) Cf. quid de hoc erga priſcos medicos contemtu iudicat optimus praeceptor et iuſtus harum rerum arbiter, Ill. GRVNER in *Antiquitat. medic.* Vratislav. 1774. pag. 2. ſeq.

a) ID. *De morb. mulier.* pag. 214.

b) Malim equidem cum CORNARIO legere ϛαζει, pro τρυζει.

Atque haec quidem hactenus Cous ſenex, quem haec vteri retrouerſio non prorſus fugiſſe mihi vero ſimillimum videtur. Num vero falſus ſim, viderint alii me prudentiores arbitri.

Alium adhuc e priſcis in ſceram prodire ac prouenire in conſpectum omnium iubemus, puta, PHILVMENVM apud AETIVM *c*). Qui eo magis noſtra memoratione dignus eſt, quo clarius deſcribit inclinationem vteri, quae retrorſum fit. Omiſſis autem, quae ſcire non intereſt, audiatis, quaeſo, ipſum loquentem. *Si*, inquit, *ex vtraque parte* (ne VOS, LECTORES, offendat haec theoretica explicatio ortus retrouerſionis!) *aequalis retractio fit; reclinatio, aut reuulſio, ſiue recurſus vteri aequalis contingit. — Si vero retro reclinat, torpor et difficilis cruris vtriusque motus ſequitur, ſaepe etiam motus penitus intercipitur et ingens vexat dolor. Aluus etiam ſupprimitur, neque clyſterem admittit, niſi genibus innitatur aegra. Flatus item retinentur, et dolores inter ſedendum acuuntur. – Aliquando etiam vrina ſupprimitur.—*

Quem vero PHILVMENVS deſcribit *recurſum vteri*, num aliud eſt, ac reclinatio recentiorum? — Sed

c) Vid. HENR. STEPHANI *Medicae artis principes*. 1567. Fol. pag. 819.

Sed ne quis putet, hanc opinionem absque vllo auctore ac teſte in medium prolatam eſſe; adducam virum et arte, et facundia inſignem, Ill. GRVNERVM, Fautorem, Praeceptorem, Amicum, cuius diſcipulum me fuiſſe

— — — — *olim meminiſſe iuuabit.*

Coram omnibus *d*) vir hic praeſtantiſſimus contendit, PHILVMENVM cognitam habuiſſe vteri retrouerſionem.

§. 18.

Iuxta illos vero binos medicos ponendum ex priſcis neſcio quemquam, partim ob curtam librorum ſuppellectilem, partim ob temporis atque libelli anguſtiam. Neque tamen adfuiſſe aliquem credo, qui de hoc morbo ſpeciatim ſcriberet. Quum enim omnes fere diſciplinarum regiones tenebris plus, quam cimmeriis obtegerentur, omnis prorſum lux quoque deerat arti ſalutari et obſtetriciae. Nemo fere poſteriori admouebat ſcintillulam. Omnes paene vexabat auri ſacra fames et inuidia, ad modum ſeculi noſtri philoſophici ſcilicet. — Illuxit tandem ſeculum ſextum et decimum, atque

— — *Reſoluit tenebras lucifer.* —

Qui-

d) *Almanach für Aerzte und Nichtärzte* aufs Iahr 1787. pag. 73. vbi ſic: „Philumen kannte ſchon die Umſtülpung der Gebärmutter, die neuerlichſt Hunter als neu erwähnte.“

Quibus discussis, reuerterunt quidem Musae, reuerterunt medici obstetricii; at nondum fuit, qui de vtero reuerso scriberet. — Sub initio et ad medium fere seculum XVI. vixit RODERICVS A CASTRO, Lusitanus, qui de morbis mulierum *e*) scribens, nostrum quoque morbum ex HIPPOCRATE et AETIO commemorauit. Ad morbus refert, in *deprauata figura* vel *situ* peccantes, et modo *contorsionem*, modo *auersionem*, modo *reclinationem* adpellat, cet.

§. 19.

Nostro demum seculo factum est, vt medici maiori cum cura et attentione digitos immitterent vaginae, atque hoc modo morbi nostri imago, quam prisci leuiter adumbrarant, depicta ad viuum est. In his Parisiensis quidam, GREGOIRE, omnium primus fuisse videtur, qui in discipulorum coetu eius mentionem faceret. Forte quadam tunc contigit, vt adsideret WALTERVS WALL, Britannus, qui auribus non peregrinantibus id accepit, quod aliquando iuuare credidit. Nec spes fefellit. Redux enim in patriam factus arcessebatur *f*) ad feminam valetu-

 dine

e) RODERIC. A CASTRO, Lusitani, De *vniuersa mulieb. morbor. medicina.* Hamburg. 1628. 4 L. II. cap. XVII. pag. 273. sqq.

f) a. d. XVII. Octobr. 1754.

dine laborantem, et ecce! — deus ex machina! — reperit vterum retrouerſum. Recordatus igitur, quae dixerat praeceptor, eodem, quo ille modo, vt diſcipulum probum decet, curare voluit, ſed, eheu! — incaſſum. Atqui adiit HVNTERVM *g*) cuius obitum optimus quisque adhuc mecum luget. Qui, vbi digitum *h*) vaginae immiſit, confirmatam vidit talem, qualem narrauit Gallus, vteri retrouerſionem. Vt igitur nouum exiſtimauit morbum rarumque ſimul et ominoſum: ita, ſi deſcribendum ac delineandum *i*) curaret, oleum et operam ſe plane non perditurum eſſe ſibi perſuaſit. Quod vero eſt in fatis, vt non omnia ſtatim credant omnes, hoc in nouo HVNTERI inuento euenit. Non defuere, qui ſpernerent, neque indictum omni exceptione maius *k*) putarent, propterea, quod ſupererant plura in homine viuo exempla. Neque vero defuere, qui ſummis attollerent laudibus inuenti nouitatem, iique fere omnes, qui veteres numquam ſalutarunt.

Tan-

g) a. d. XVIIII. Oct. 1754

h) l. c. Vol. VI. pag. 338 ſeqq.

i) Hoc fecit in ſplendidis de vtero grauido iconibus. Tab. XXVI.

k) Sic videtur ſane ex epiſtola, quam miſit HUNTER ad Societ. med. Lond. quae adnotationes continet in caſum GORTSHORE. Vol. VI. nr. 36. pag. 323 et ap. KÜHN l. c. pag. 114.

Tandem aliquando contigit cl. LYNE *l*) esse tam felici, vt iterum reapse reperiret vterum retrouersum detectumque eum confirmaret vberius sectione *m*) cadaueris. Verum non sibi soli inseruire cupiebat vir Cl. ideoque cum vniuerso eruditorum orbe communicauit, narrans historiam morbi ac sectionis. Atque nunc e re sua esse censuit HVNTERVS hanc nouam noui morbi historiam notis *r*) nonnullis locupletare.

Quibus factis vel alii caecutire desierunt, inque his etiam nostrates. Saepius nunc et laetius quasi efflorescere videbatur malum (sin aliter, nefas foret,) in solo suo natali, Britannia. Etenim plures nunc exstiterunt, qui describerent illud fusius, aut breuius. In his igitur IOHNSON *o*), HOOPER *p*), BIRD *q*), GARTSHORE *r*), WILMER *s*) in Anglia, in Scotia nominandi sunt EVANS, SWAN et PVRCELL *t*).

l) a. d. XXII. Septembr. 1767.

m) l. c. Vol. IV. Obs. 37. pag. 325. sqq.

n) l. c. p. 336. seqq.

o) *A new system of Midwifery* — by ROB. WALLACE IOHNSON. London. 1769.

p) Medical Obs, Vol. VI. 10 et 34.

q) Ibid. Obs. 11. pag. 90. *r*) Ib. 35. p. 317.

s) *Cases and Remarks in Surgery.* London. 1779.

t) *Medic. and philosophical Comentaries.* Vol. VI. Part. II.

Sed et in alias easque septemtrionales regiones veluti transplantata est haec calamitas. Legentes enim istas nouas res, quae in fagacissima Britannia euenerant scilicet, num mirum, quod etiam reperirent idemtidem eiusmodi monstra? Legerunt, grauidas viderunt, inclinationem hanc repererunt. Quid amplius? — Litteris demandare restabat, idque aliqui fecerunt.

Nouum igitur et antehac inauditum morbum laeti adnuntiarunt in Germania Cl. WILLICH *u*) et WAITZ *v*) ac nouissime Cl. SCHAEFFER *w*). Atqui ne vnum idemque post alios malum obseruasse videretur, addicit Cl. WILLICH *retrouersionem vteri nongrauidi.* Agnouit vero et denuntiauit *x*) non ita multo post errorem, quo nouaturiendi pruritu incitatus facile decipi potest quisque. In aliis alii regionibus iam ante viderunt eamdem inclinationem, in quibus honoris caussa nomino VAN DOEVEREN *y*), SAXTORPH *z*) et ROGERT *a*).

Qui

u) In Ill. RICHTERI Chirurg. Bibl. B. 5. St. 1. pag. 132. Obseruatum est ao. 1779. d. 11. Ian.

v) Ib. St. 3. pag. 548. eod. ao.

w) In Ill. BALDINGERI Neuem Magazin. ao. 1784. d. 4. Oct.

x) L. cit. pag. 136.

y) *Specimen Observ. academicar.* L. B. 1765.

z) *Societatis medic. Havn. Collectan.* 1775. Vol. II.

a) *Acta Societat. medic. Havn.* 1779. Vol. II.

Qui vero in libris obstetriciis huius morbi mentionem fecerunt, bini tantum exstant, ni omnis fallor, Cl. PLENK *b*) et KATZENBERGER *c*), vterque vero, prout arctiores compendii cancelli postulant, admodum breuis.

Agmen nunc claudant, qui de industria hanc rem pertractarunt, anteceſſores quasi noſtri. Hi vero sunt Exp. WLTCZEK *d*), WALL *e*) et nouiſſime tandem BAVMGARTEN *f*) quorum primus ex praeceptore KLINKOSCH, alter ex obſeruationibus Exc. MECKEL nobiscum communicauit hoc vteri vitium. His quidem adiicere libet recentiſſimum ſcriptorem, Anglum quemdam COCKELL *g*)

b) *Anfangsgründe der Geburtshülfe.* Wien. 1775. pag. 181.

c) *Katechetiſcher Unterricht bey Geburten.* Frf. und Leipz. 1779. pag. 59.

d) Diſſ. *De vtero retroflexo, morbo grauidis perniciosiſſimo*, auct. IGNAT. WLTCZEK. Prag. 1777.

e) Diſſ. De *vteri grauidi retroverſione*, auct. ABRAHAM. WALL. Hal. 1782.

f) Diſſ. *De vtero retroverſo*, auct. HERM. IOS. BAVMGARTEN. Argentorat. 1785.

g) *An Eſſay on the Retroverſion of the Uterus*, illuſtrated with Caſes and Obſervations, by W. COOKELL. M. D. London. 1785. 34. 4. Cf. *Goettingiſche gelehrte Anzeigen.* St. 174. 1786. Neque tamen ſilentio praetereundus eſt Ill. STARKE in *Archiv für die Geburtshülfe und Frauenzimmerkrankheiten*, quod ſub prelo eſſe certe ſcio.

His

§. 20.

Iam vero ennarratis, quam fieri potuit, breviſſime huius argumenti ſcriptoribus, reliquum eſt, vt rei ipſi propius accedamus orſi ab cauſſis, quae dirum malum producere valeant. Quod quum admodum difficile ſit, aequos LECTORES rogo, ne durius accipiant, ſi quid vitii commiſerim. Etenim

Eſt nobis voluiſſe ſatis — —

In eo autem magna vis medici cernitur, vt ſtatim noſcat, vnde ſit, quem adgredi conatur, morbus. Equidem enim lubenti ſubſcribo animo, quod CELSVS *h*) noſter profert, *non poſſe eum ſcire, quomodo morbos curare conueniat, qui, vnde hi ſint, ignorat.* Sed huius morbi ea eſt conditio, vt modo adpareat luculente cauſſa et praediſponens et occaſionalis, modo lateat alterutra, modo neutra certo definiri queat. Nugari quidem licet multa, neque tamen certi quid proferre et tunc

Feciſtis probe:
Incertior ſum, quam dudum.

Atqui, agedum, videamus, quas adferant cauſſas medici!

Iam

His addidit cl. BAVMGARTEN viros cel. SMELLIE et BLVMENTHAL l. c. §. X. pag. 13. et PLENKIVS LEVRETVM l. c. pag. 181.

h) Praef. libr. I. pag. 4.

Iam primum inter omnes conſtat, peluis vitium, vt ad partus difficultatem, ita etiam ad hunc morbum anſam praebere poſſe. Pecten vero quum multifariam peccare poteſt, ſingulatim percenſere volumus eius vitia fontica.

Prima eſt, quam adferunt VAN DOEVEREN et WLTCZEK nimia peluis amplitudo. Sed vix ac ne vix quidem ſola haec, quantum equidem intelligo, ratio idonea eſt. Praeterea quoque nimis obſcurum eſt, quod adfert VAN DOEVEREN *i*). *Illam, quae inter os pubis et ſacrum eſt, diſtantiam fuiſſe IV pollic. cum VIIII lineis*; ſed non dicit, quaenam fuerit iſta peluis, maior aut minor, inferior aut ſuperior? — Porro ſic pergit: *Superior oſſis ſacri pars* (promontorium) *prominebat inſigniter intra peluis cauum, ideoque reliquarum eius dimenſionum ratione conſiderata, haec reliquis minor haberi poteſt.* Quam indefinite! — At contradicentem habeo Cl. WLTCZEK *k*)? Audio. Verum apud hunc *oſſa peluis diffracta* ſunt. Quid ergo amplius? Num intacta manet dimanſio maior? Non putarim.

Vtcumque erit, illud tamen certum eſt, maiori cum iure adcuſaſſe HVNTERVM *l*) peluim, cuius

C 5

i) L. cit. §. VI. p. 99. *k*) L. cit. pag. 24 et p. 57.

l) L. cit. Vol. VI. pag. 324

cuius apertura inferior minus ſpatium ſuperiore capit. Vterus enim ſi non ita multo poſt a conceptione ima peluis loca occupat, ſenſim pedetentimque increſcens mole ſurſum iterum tendit: at incaſſum. Si igitur hanc locorum anguſtiam tenet, ac nimia et crebra ſuperuenit lotii retentio; facile retroflecti poteſt. Facilius vero accidere id poſſe videtur, vbi promontorium oſſis ſacri iuſto magis prominet in peluim. Adſcenſus vteri difficilior, inclinatio facilior redditur.

Idem valet de nimia oſſis ſacri excauatione, quam iteratis vicibus obſeruauit GARTSHORE *m*). Qui vero fiat, vt haec demum damnum inferat, facile eſt intellectu.

Aeque noxia fortaſſe et ad cauſſas morbi noſtri referenda ſunt reliqua peluis vitia, puta, peluis diſtorta et compreſſa, vertebrae lumborum nimium quantum in peluim protractae, exoſtoſis et id genus alii tumores, item ſcirrhi cet. In oſſe pubis ſorte vitium eſt, ſi hoc magis, ac fas eſt, verſus interiora *n*) tendit. Os vteri quum tantum non ſemper (in primiparis ſaltim) magis obuerſum eſt oſſi ſacro, fundus vero pubi, nonne vterus adſcendens adfecto oſſe pubis, eo tendet, quo pauciora ei obſtant impedimenta? Orietur ergo inclinatio vteri verſus poſteriores partes.

§. 21.

m) L. cit. Vol. VI. pag. 312. *n*) Cf. RÖDERER l. c. §. 12. β.

§. 21.

Sed in ipso etiam vtero, tamquam anguis sub herba, caussa retroflexi vteri disponens latere potest, atque hoc est, cui me nunc accingo.

In ligamentis saepissime insidere isthoc vitium contra IOHNSONIVM *o*) contendo, idque recte, ni fallor. Nam et LYNE *p*) et GARTSHORE *q*) et nouissime COCKELL *r*) auctores sunt, omnes istas feminas fuisse laxo corporis habitu, et fere periisse hydrope *s*). Atque ipse cl. LYNE caussam quaerit in hac laxitate totius corporis, in primis ligamentorum et processuum *t*). Et quidni? — Fac enim, domus cuiusdam fulcra vacillare trabesque sustentantes nimium cedere ruinae, quam facile fieri potest, vt tota ruat domus! Fac, vteri ligamenta esse iusto laxiora et debiliora, qui fieri potest, vt in eodem situ vterus maneat? Nihil profecto est, quod temere adfirmatur, nihil incredibile, nihil naturae contrarium.

An

o) L. c. pag. 28. *p*) L. c. Vol. IV. pag. 326.

q) L. c. pag. 317. 320.

r) L. cit. Sic fere omnes iam plures pepererunt, aut prolapsu laborarunt.

s) COCKELL l. c. cl. BAVMGARTEN eamdem fere amplectitur sententiam, magis tamen *fibrarum vterinarum inertiam ac debilitatem* adpellat. L. c. pag. 14.

t) Pag. 333. l. c. KÜHN l. c. pag. 233.

An vero vterus vitio, neſcio, quo inde a prima formatione ad hanc declinationem aptus eſſe poteſt? — Ita videtur. Ac ſi vera eſt, vt eſſe debet, SAXTORPHII *v*) de vtero obliquo virgineo obſeruatio, non eſt, quod dubitemus amplius, dari diſpoſitionem innatam.

Porro in cauſſis hiſce ponitur ab HVNTERO *w*) miſera corporis macritudo. Feminas enim paullo habitiores et obeſo corpuſculo *x*) praeditas, quoad maximam partem liberas pronuntiat.

Reſtat, quam huc refert Cl. WALL *y*) conſtitutio epidemica. Longius de hac differerem, niſi iam pluribus id feciſſet cel. BAVMGARTEN *z*). Id vnice addam, quod ſic obſcurum per aeque obſcurum explicare ſtudemus; id quod damnant dialectici. Abeat igitur WALL, credat Iudaeus Apeila, non ego, hanc conſtitutionem epidemicam conferre aliquid poſſe ad ſedem vteri

v) WLTCZEK l. c. pag. 58.

w) Collectan. Havnienſ. Vol. II. pag. 129.

w) L. c. Vol. VI. pag. 324. KÜHN. pag. 114. ſqq.

x) Nullum igitur malum tam magnum eſt, quod non aliquid adferat boni. DIONYSIVS ob nimiam copiam pinguedinis aegrotabat, mulierculae noſtrae ob nimiam eius inopiam. Vid. AELIANI Var. Hiſt. IX. 13

y) Diſſ. cit. et cl. KÜHN. pag. 233.

z) Diſſ. cit. §. XII. pag. 16.

ri mutandam. Viderint chemici, qui in nouis de aere theoriis fiduciam omnem ponunt!

§. 22.

Ad producendum morbum quum cauſſae diſponenti accedere oporteat cauſſam occaſionalem, has quidem, quantum ex auctorum hiſtoriis colligere licet, adiungamus.

In his igitur eminet, tamquam *a*) princeps, vteri ipſa expanſio. Hanc excipit lotii retentio *b*) ac veſicae diſtentio. Atque hoc quidem in vitae conſuetudine maxime ponendum eſt. Non curant femellae veſicae ſtimulum et obliuiſcuntur per vitam ſedentariam, quantum interſit, rite mingere. Sic vterus verſus vmbilicum adſcendere nequit, ob hunc veſicae tumorem prominentem ſcilicet; complanatur primo fundus, tandem retrouertitur: ſeu, vt HVNTERVS *c*) ingenioſe explicat, veſica lotio expanſa, quaquauerſum tendit, vbi demum cumque ſpatium inuenit; praecipue vero ſolet altiora petere. Hoc vbi facit, ſecum rapit ceruicem et vna totum ſegmentum vteri et eam vaginae partem, quae hiſce adnectitur. En declinationem!

Num

a) WLTCZEK l. c. pag. 58.

b) HVNTER l. c. Vol. VI. pag. 325.

c) Ib. id. Vol IV. pag. 341. et Vol. VI. pag. 325. ſq.

Numquid vero damni adfert tardior *d*) alui deiectio? Vix putarim. Tunc enim potius flecteretur vterus antrorsum, minime retrorsum ad eam regionem, ex qua impedimentum nascitur.

Propius a vero abest cl. SAXTORPH, adcusans iniquam placentae adhaesionem; idque, ni omnis fallor, recte. Haud pauci enim, iique in re obstetricia *e*) viri summi praecipuam obliquitatis vteri caussam quaerunt in mala placentae sede. Nihil me mouent sectiones quaedam puerperarum defunctarum, quibus ex beneuolentia Ill. STARKE mihi interesse contigit, in quibus placentam vidi veluti insertam dextro lateri; vterum vero sinistrorsum nutantem: neque id, quod in ipso vtero retouerso *f*) placenta in media fundi parte subsederat. Alia fortasse tunc suberat caussa, quam non statim detexerunt medici.

Restat alia cl. WLTCZEK *g*) opinio, quam, fretus auctoritate Ill. RICHTERI *h*), tamquam falsam explodere ac repudiare possum; memorare ta-

d) Cf. cl. RICHTER Chir. Bibl. B. 4. pag. 557.

e) Sie enim, vt principem hac in re et coryphaeum instar omnium adferam Ill. STEIN in *Theoret. Anleitung zur Geburtshülfe.* Cassel 1783. §. 321. p. 101.

f) WLTCZEK. pag. 26 et 57. Cf. supra §. 16. pag.

g) L. c. pag. 57.

h) Chirurg. Bibl. B. 4. pag. 557. sq.

tamen debeo, quo melius adpareat, quid ſit, quod hoc ſupplicio dignam iudicem. Mali cauſſam in longiorem vteri ſui ceruicem transfert. Ego vero ceruicem talem magis pro effectu, quam *i*) pro cauſſa habere malim. Fundus enim vbi tam male in profundum retractus velutique demerſus eſt, quam facile fieri poteſt, vt ceruicem reddat longiorem! *Fetus k*) praeterea ipſe *verſus inferiora* ſeu *perinaeum* matris deuolutus iacebat, ac vagina fortaſſe altius attrahi non poterat; numquid mirum, ſi ceruix fieret longior? Ad hoc iam medio tertio grauiditatis menſe ſenſit mulier vrinae mittendae difficultatem; verum ſub finem quarti conqueſta eſt de dolorifica genitalium verſus interiora abdominis retractione.

Aliae adhuc reſtant ab externa vi petitae cauſſae occaſionales. Huc pertinent caſus, violenta et incongruens corporis motio *l*), ponderis *m*) et molis ſuſtentatio vectio *n*) in rheda ſeu ciſio et id genus reliqua. Adferuntur quoque ab au-

i) VAN DOEVEREN l. c. pag. 100.

k) WLTCZEK l. c. pag. 26.

l) HOOPER l. c. Vol. VI. pag. 85. et 315.

m) WAITZ l. c. B. 5. p. 550. EVANS l. c.

n) cl. SCHAEFFER l. c. pag. 335.

auctoribus animi vehementiores motus, timor, terror *o*) cet. item fortior emesis *p*).

§. 23.

Relicta cauſſarum ſerie atque caterua, omnem, quae nobis ſupereſt, operam dicabimus prognoſi et curationi. Ante vero quam huic negotio nos accingamus, finiamus quosdam vteri retrouerſi gradus.

HVNTERVS *q*) iamiam poſuit tres potiſſimum declinationis gradus. Primus ei eſt, vbi *plene* atque omnino *retrouertitur* vteri *fundus* (*compleat and full retroverſion*) alter, vbi *dimidia* tantum pars reflectitur (*partially, or half retroverſion*); tertius tandem, vbi, *orificio* et omni *vtero in naturali fere ſitu* ac ſtatu manente, morbus non ita multum *r*) abhorret a procidentia vteri. Sed minus curate videtur haec diſtinctio. Vltimus enim gradus, quum nullum prae ſe ferat aegritudinis ſignum, praeter vrinae ſuppreſſionem, non poteſt, diligentius ſi rem penſites omnem, definire gradum morbi. De reliquo mulieres bona gaudent valetudine. Etiamſi enim aliquis vrinam euocare non valuit, tamen me non mouet, quod ab exercitii penuria venit.

Igi-

o) HVNTER et HOOPER ll. citt.

p) WILLICH l. c. B. 5. pag. 133.

q) L. cit. Vol. VI. nr. 36. pag. 325.

r) Sic enim ipſe vir immortalis pag. 326.

Igitur duo tantum huius mali gradus figendos esse censeo, alterum, si *totus vterus* reclinatur, alterum, si *ex parte*. Prioris exempla leguntur apud ipsum HVNTERVM, LYNE, HOOPER, BIRD, SAXTORPH et WAITZ. In hoc quidem casu orificium vix ac ne vix quidem attingit digitus explorantis medici. In altero vero, quem obseruarunt GARTSHORE, WLTCZEK, ROGERT, WILLICH, SCHAEFFER cet. etiamsi non sine labore, reperitur tamen illud, modo in media pelui, modo ipsi pubi arcte adpressum.

Ex hoc igitur oris vteri statu, ex tumore vteri retrouersi, ex grauitate symptomatum adsidentium, ex difficultate siphonem et catheterem adplicandi, rel. prior et grauior, a posteriori eoque mitiori facile distinguitur. Hunc vero in priorem admodum facile transire posse, quis est, quin intelligat? Et tunc orificium euanescit plane. — Sed vos non amplius moror, LECTORES, hisce distinctionibus.

§. 24.

Placet nunc subiungere signa, quibus boni maliue euentus praedictio continetur. Qui quamquam saepissime ominosus est, certe periculi haud expers: tamen fuere mulieres, quae mortem effugerent. Hinc dicamus prius de bonis notis.

Igitur si mitior est retrouersionis gradus: si non ita multo post conceptionem oritur malum, si repositionem facile admittit, si vrina profluit, vel rite euocatur et si cito detegitur morbus et arcessitur medicus artis suae gnarus: tunc bona quaeque ominari licet. Etenim

Multo quam finem medicari initia praeſtat. Nuperam declinationem medicus facilius poteſt dignoſcere atque ſanare.

Quid vero dicam de abortu ſuperueniente? Isne bonus, an malus putandus? — Dubius haereo. Perit fetus, reſtat mater: ille non omnis periculo liber, haec plurium fortaſſe eiusmodi homuncionum mater futura. Quid igitur? — Equidem inter fauſtos referre euentus malim, de quo matri ſalus eſt.

§. 25.

Contra, rem minus proſpere ſucceſſuram eſſe, ominari licet, vbi morbus vetus eſt, antequam detegitur, vbi alter iam imminet gradus, qui cane peius et angue timendus eſt. Cunei enim ad inſtar pelui intruſus vterus ne poſt mortem quidem in locum ſuum naturalem reſtitui poteſt. Huc quoque pertinet peluis aut nimis ampla, aut prorſus compreſſa: illa, quoniam non retinet vterum ſemel iterumque repoſitum; haec vero, quoniam omnia reponendi vteri pericula eludit. Num huc quoque vteri innata diſpoſitio, quam nonnulli memorant, referenda?

§. 26.

Neque tamen, quamquam deſperato fere auxilio opus ſit, in hiſce caſibus ad vltima ventum eſt, quoniam, propoſito metu, ſpes tamen ſupereſt.

Conclamatam vero aegram putes, vbi peſſimus iſte rerum ſtatus plures dies perdurat, inflammatio vehementior et febris auctior eſt, facies hippocratica, pulſus debilis, ſudor frigidus accedunt *a*), cet. Praeter haec ſi dolor, coxas et inferiores partes ſaeuiſſime excrucians, ſubito ſilet, ſeque belle, optime habere dicit aegra: metus eſt, ne breui deponat aegra omnem omnino do-

a) Ileus vltima fuit clauſula apud COCKELLIVM.

dolorem et — vitam. Mors enim ante portas eſt et tunc

Oſſa quieta, precor, tuta requieſcere in vrna
Et ſit humus cineri non oneroſa ſuo!

Actum eſt, ilicet! —

§. 27.

Antequam vero actum de nobis eſt, coronidis loco imponamus opuſculo viam et rationem medendi. Quae vt recte abſoluatur, redeundum iterum eſt ad eos, quos antea ſtabiliuimus, gradus. In vtroque enim, modo tempeſtiue vocetur medicus, non pigebit

Formoſae medicas adplicuiſſe manus:

in neutro vero licet, ex praecepto ASCLEPIADIS curare cito, tuto ac iucunde. Namque et hic periculoſa eſt et nimia iucunditas, et feſtinatio.

Iam vero quod ad mitius attinet malum, id absque repoſitione tantum non ſemper ſanatur, ſi femina, vrina aluoque educta, quieta atque tranquilla in lectulo iacet. Hic prae caeteris iuuat catheteris *b*) ope aut flexilis, aut talis, qualis virorum eſt, vrinam euocare. Quo facto, aluus clyſtere molliente ducenda eſt.

Quae quidem remedia, ſi per diem ſaepius repetantur, ipſa quiete praeſtantiora ſunt, modo aegra prona in ventrem decumbere pergat. Ne vero ex ſuppreſſo ventre et lotio iterum recrudeſcat malum, leniter aluus cienda eſt, maxime lotione et poſt haec addenda vnctio, fomenta et cataplaſmata, quae mirum quantum proſunt; prae primis quoque partes ſupra pubem ſitae ex oleo, cum liquore C. C. ſucc. ſpiritu ſalis amoniaci et laudano liquido leniter diuque perfricandae: intus vero *c*) leniſſima exhibenda medicamenta, v. c. ſerum lactis, pulpa tamarindi vel caſſiae, cremor

b) Vid. BAVMGARTEN l. c. p. 25 ſq.
c) Non omnia prorſus equidem exſulare iuberem pharmaca cum BAVMGARTEN l. c. pag. 25.

mor tartari, potio ex manna cum ſorbitione materiae tenuis, cet. Neque tamen ſanguinis detractio, balnea, ſemicupia cet. aliena videntur.

§. 28.

Atque haec quidem in difficiliori cuneatione etiam tentanda ſunt; ſed potior eſt ceteris repoſitio, tamquam vnicum artis praeſidium.

Itaque in hoc mali gradu triplex *d*) eſt medici officium. primum vt impedimenta tollat, quae repoſitionem irritam reddunt, deinde vt vterum in ſitum priſtinum redire cogat, tertio vt eum, quem reſtituit, ſitum ſeruare allaboret.

Primae igitur indicationi ſatisfacturi iterum in auxilium vocare debemus catheterem et ſiphonem. Id quod etiam ſimiliter imperat PHILVMENVS. *e*) Iteratis autem vicibus ſi vana eſt catheteris adplicatio, immittere ſuadeo manum vaginae ac paullum reprimere tumorem anguſtantem. Etenim *f*) non vnus atque alter exantlauit veſicam, dum inquirere vellet, quomodo vterus ſe habeat. Quo facto, facillime catheter intromittitur.

Interdum ne hoc quidem aliquid commodi adfert, fieri tamen poteſt, vt vacuefacta veſica, vterus ſponte ſua recedat. Quod ſi non iuuat et metus eſt, ne aegra pereat, nihil reſtat, niſi veſicae paracenteſis *g*); quae, etſi in aliis mor-

d) Hiſce indicationibus addidit Cl. BAVMGARTEN quartam, *vt, morbo diutius protracto, ſi alia in corpore mala ſuborta ſint, idoneis remediis obuiam iisdem eamus*, l. c. pag. 24. §. XVIII.

e) Sic enim ille: *Primum*, ait, *imperabimus obſtetrici, vt digito in anum immiſſo vterum propellat; deinde glandem ſubmittat ano.* Vid. STEPH. Collect. l. c.

f) Sic Cl. WILLICH ap. Ill. RICHTER. pag. 136. et HOOPER. Vol. VI.

g) LYNE l. c. in fine hiſtor. pag. 333. et KÜHN l. c. pag. 236.

morbis nullius, in noſtro tamen maximi momenti eſſe videtur. Igitur in hoc rerum ſtatu boni medici eſt, oſtendere, quam nulla vitae ſpes ſine illa ſit faterique ingenue, quantus in hac ipſa medicina periculi metus ſuperſit, et tum demum audacter veſicam ſuperne pertundere. Cauendum tamen eſt, ne id fiat eo loco, vbi peritonaeo deſtituta eſt veſica.

§. 29.

De repoſitione ipſa haec habeto. Mulier, ſurſum elato *h*) abdomine, prona *i*) incumbit genubus, innixa cubitis ita, vt, cruribus quantum eius fieri poſtet deductis, operator rem ſuam agat a poſteriori feminae parte. Praeterea e re erit, caput vel in gremium miniſtri demiſſe ſedentis recondere, vel loco decliuiori inniti, quo melius inteſtina et vterus *k*) ipſe ab oſſis ſacri prominentia recedant: quin immo, niſi ab omni penitus lotio liberata eſt, veſica minus reſiſtit.

His propoſitis, operator vnum alterumque digitum immittit ano *l*), ita quidem, vt dorſum digitorum obuertatur oſſi ſacro, interior planities ipſi vuluae. Quo facto, retruditur ipſe fundus, qui, ne duriter haereat in promontorio, eo ma-

bit

h) BAVMGARTEN l. c. pag. 25.

i) LYNE l. c. Vol. IV. pag. 329. aliique plures. Hinc minus recte iubet cel. KATZENBERGER (l. c. pag. 60.) *feminam iacere ſupinam in lecto*; fretus fortaſſe auctoritate GREGOIRE et W. WALLII. Vol. IV. p. 338.

k) RICHTER *Chir. Bibl.* B. 4. p. 236. Quem virum ill. in tota repoſitionis via potiſſimum ſecutus ſum.

l) Iterum minus commode ſuadet KATZENBERGER, *immittere manum vaginae, et eleuare digitis fundum vteri.* — Recentiſſimus quoque COCKELL eiusmodi ſimile quid, *manu tota in vaginam immiſſa et in pugnum redacta premere per bonum temporis ſpatium verſus tumorem*, commendat. Sed vide, quae de hoc artificio leguntur in *Götting. gel. Anzeig.* S. 174.

gis verſus vmbilicum et pubem dirigendus eſt. At etiamſi, digitis ad paralyſin vſque compreſſis, vterus omnem omnino repoſitionem irritam *m*) reddere videatur: deſiſtendum non eſt, ſed contra ſtrenue agendum. In hoc enim caſu vterus, quid efficere poſſit, videtur experiri, et tunc equidem commendarem vaginae et ſegmenti vteri detractionem, quam Ill. RICHTER, et qui eum ſequitur Cl. WALL omnino repudiarunt. Huius repoſitionis adiuuandae ergo ſuadet porro Exc. RICHTER, pubi *n*) imponere digitos, qui prohibent, quo minus os vteri verſus anteriora cedat. Id quidem conſilium ſubſcribo lubentiſſime.

§. 30.

Vterum igitur feliciter, ſi dis placet, repoſitum, quomodo medicus in ſtatu et ſitu legitimo ſeruare debeat, paucis videamus. In eo enim doctrina et praeſtantia medici cernitur, vt aegroti diu intacti a morbis maneant incolumesque viuant.

Fugiat ergo aegra, quantum eius fieri poteſt, quibus recrudeſcere poteſt malum i. e. cauſſam occaſionalem. Medicus vero, prout res et cauſſa poſtulat porrigat roborantia aliaque medicamenta. His ſuperaccedat neceſſe eſt ſpongia *o*) ſeu, quod melius eſt, peſſarium *p*) ipſi vaginae immiſſum, quo vterus in ſitu ſuſtentatur. Aluum et veſicam inſuper ſaepius educere fas eſt.

§. 31.

Atque haec quidem de repoſitione, quae, quanta quanta ſit operatoris ars, nonnumquam tamen irrita eſt. Quapropter, ſi omnem in ea ope-

m) HOOPER l. c. pag. 89 ſq.
n) *Chirurg. Biblioth.* B. 4. p. 238.
o) HOOPER l. c. ſuadet hanc et adhibuit ipſe.
p) RICHTER l. c. B. 4. p. 71. Cf. LEVRET *Verſuch* cet. pag. 140 ſqq.

operam et oleum perditurus, vterum reponere non licet, annon ſatius eſt medico, abire aegramque ſuo fato relinquere? — Quod ſi fecerit, conſulit quidem famae ſuae et nomini; at viri probi eſt, vltimum etiamſi anceps remedium experiri. Ideoque tentanda eſt ſectio ſynchondroſeos pubis *q*), quae, quum nuperrime a quibusdam ad caelum vsque elata in deſpectum plurimorum veniret, hoc quidem caſu nouum ſibi fundamentum poſuiſſe videtur; quia in hoc tam diro malo leuamen adfert. Diſcindis abdomen matris, diſſecas vterum, neque tamen emolumenti quid inde enaſcitur. Num quoque fetum lacerum educere concupiſcis? — Macte, ſodes, virtute tua eſto: nam bene factum et volupe eſt, ad exemplum ARCHAGATHI, carnifex vel eſſe, vel haberi!

Sin vero et illa ſynchondrotomia fallit, vltimum certe reſtat auxilium, quod ſuaſit HVNTERVS, *r*) vterum perforare acu triquetra.

„Nonne vero tunc abortionem patitur aegra?„ — Haec quidem ſtatim inſequetur; ſed equidem, ſi quando in eiusmodi Scyllam inciderem (Deus meliora faxit!), nullus dubitarem, ſequi praeclarum iſthoc conſilium. Quid vero religioni ducis, tanto te facinore polluere? — Si facis, ſeruatur forte mater, perit fetus: ſin minus, mater et fetus vitae iacturam faciunt. Num mori vtrumque ſines? — Eligas alterutrum; in biuio enim conſtitutus, vt quondam HERCVLES, dubius haeſitas, vtram capeſſas viam? Siue vero hac, ſiue illa incedas; i pede fauſto, et vale!

q) PVRCELL in Medical. Comment. Vol. VI. Audienda tamen, quae de his rebus adfert BAVMGARTEN l. c. §. XXII. pag. 30.

r) KÜHN l. c. pag. 237.